

Jak wpływasz na otoczenie, działając w sieci?

WIEDZA W PIGUŁCE

Kiedy publikujemy w sieci informacje na swój temat, zwykle udostępniamy też informacje o innych ludziach. Zamieszczanie fotografii i filmów, na których znajdują się nasi znajomi, oznaczanie ich nazwisk w serwisach społecznościowych, zmiana statusu związku czy pisanie o tym, gdzie się znajdujemy i co robiliśmy, to zachowania, które dotyczą nie tylko nas. Wybory, których dokonujemy w tym zakresie, mają wymiar etyczny.

Nowe technologie stwarzają możliwości, których nie było nigdy wcześniej. Łatwo się tym zachłusnąć. W sieci dostępne są strony, na których dorośli publikują fotografie swoich pociech (np. „Reasons my son is crying”), nie zastanawiając się ani nad uczuciami milusińskich, ani nad innymi skutkami swojego działania. Niedługo dzieci będą mogły odnaleźć w Internecie zapis całego swojego życia — w portalach społecznościowych rodzice nie tylko dokumentują pierwsze kroki potomstwa, ale publikują też zdjęcia USG płodu (w 2011 r. Facebook umożliwił nawet zakładanie kont nienarodzonym). A przecież Internet to nie rodzinny album fotograficzny — to raczej rodzaj kartoteki, do której dostęp ma każdy.

Gdy ktoś udostępnia w serwisie społecznościowym zdjęcie z imprezy, zwykle nie zastanawia się nad skutkami tego działania. A konsekwencje mogą być różne, czasami trudne do przewidzenia. Może komuś będzie po prostu przykro (konsekwencje subiektywne), a może zostanie mu obniżona ocena z zachowania (obiektywne). Może będzie miał nieprzyjemności, ponieważ jego bliscy dowiedzą się z Internetu o tym, jak spędza wolny czas (krótkofalowe), a może za jakiś czas nie zdobędzie wymarzonej pracy, gdyż potencjalny pracodawca znajdzie w sieci jego ośmieszające zdjęcie (długofalowe).

Nikt nie chciałby znaleźć w sieci kompromitujących materiałów na swój temat. Zdarza się x jak w przypadku 16-letniej Amandy Todd, która popełniła samobójstwo po tym, gdy zamieszczono w Internecie jej zdjęcie topless — że prowadzi to do tragedii. Takie sytuacje stanowią jednak margines, codzienna [nad]obecność w sieci być może wielu Twoim znajomym zupełnie nie przeszkadza. Ponosisz jednak odpowiedzialność za to, co publikujesz na ich temat.

Z jednej strony mamy prawo do komunikacji, do prezentowania własnych opinii, przedstawiania poglądów; z drugiej — mamy też prawo do określonego traktowania, do autonomii informacyjnej, czyli decydowania o ujawnianiu informacji na swój temat oraz kontrolowania informacji dotyczących własnej osoby, którymi dysponują inni. Autonomia informacyjna zależy od indywidualnych preferencji. Są ludzie, którzy po prostu nie chcą, by ktoś miał wgląd do ich fotografii — pewien mężczyzna wytoczył Nk. pl proces, gdy znalazł w sieci zdjęcie klasowe z lat 70. ze swoim nazwiskiem.

Nie wszyscy mamy tę samą wrażliwość, a materiały raz zamieszczone w sieci nie znikają, nawet jeśli je skasujemy. Za każdym razem należy się zatem zastanowić, czy upublicznienie informacji o kimś (zdjęć, nagrań, statusów) bez jego wyraźnej zgody jest na pewno w porządku. A w razie jakichkolwiek wątpliwości — po prostu o to zapytać.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Uczestnicy i uczestniczki poznają pojęcie autonomii informacyjnej. Przeanalizują sytuacje, w których autonomia ta zostaje naruszona. Stworzą również listę działań, o których należy pamiętać, publikując informacje o innych w sieci.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją, jakie konsekwencje dla innych może mieć publikowanie informacji w Internecie;
- rozumieją, że nie wszystkie konsekwencje publikowania treści w sieci da się przewidzieć;
- potrafią wyjaśnić, czym jest autonomia informacyjna jednostki;
- wiedzą, jak należy się zachowywać w sieci, by respektować autonomię informacyjną innych osób;
- rozumieją własną odpowiedzialnością za publikowanie informacji o innych.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min

Forma: praca indywidualna, rozmowa

Pomoce: czyste kartki A4, długopisy,

materiał pomocniczy dla prowadzących „Autonomia informacyjna”

Rozdaj uczestnikom i uczestniczkom czyste kartki formatu A4. Następnie, korzystając z materiału pomocniczego dla prowadzących, odczytaj kolejne przykłady zachowań. Poproś uczestników i uczestniczki o zapisywanie ich w formie haseł wewnątrz lub na zewnątrz narysowanego na kartce koła, w zależności od tego, czy te zachowania nie przeszkadzają im (wewnątrz), czy też odczuwają je jako naruszające ich prywatność (na zewnątrz).

Później poproś o podanie zarówno przykładów zachowań, które znalazły się w środku koła, jak i tych, które znalazły się na zewnątrz. Podsumowując, zwróć uwagę, że ludzie różnią się między sobą tolerancją na pewne zachowania. Dla każdego granice znajdują się gdzie indziej.

2.

Czas: 10 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej, rozmowa

Pomoce: Wiedza w pigułce

Korzystając z Wiedzy w pigułce, opowiedz, w jaki sposób publikujemy treści dotyczące innych osób, na przykład:

- zdjęcia małych dzieci w serwisach społecznościowych;
- zdjęcia kolegów i koleżanek na imprezach;
- wypowiedzi na temat innych osób na forach, blogach, w serwisach społecznościowych.

Zapytaj uczestników, jakie mogą sobie wyobrazić konsekwencje udostępniania tych informacji w sieci.

Podsumuj, mówiąc o krótkofalowych i długofalowych skutkach naszych działań w sieci. Zwróć uwagę na to, że nie da się przewidzieć wszystkich konsekwencji aktywności w Internecie. Raz opublikowane informacje pozostają w nim na zawsze, a nie wiemy, kto w przyszłości się nimi zainteresuje.

3.

Czas: 25 min

Forma: praca w grupach, prezentacja

Pomoce: mazaki, duże arkusze białego papieru

Podziel uczestników i uczestniczki na 4-osobowe grupy. Poproś każdą grupę o zastanowienie się nad tym, o czym należy pamiętać, jeśli:

- zależy nam na respektowaniu autonomii informacyjnej innej osoby;
- chcemy zatroszczyć się o naszą autonomię informacyjną;
- zdarzy nam się naruszyć czyjąś autonomię informacyjną.

Poproś grupy o przygotowanie prezentacji w formie znaków nakazujących, zakazujących lub ostrzegawczych. Po 10–15 minutach poproś grupy o prezentację.

Podsumuj, przywołując przykłady zachowań podane przez grupy należące do każdej z trzech sytuacji. Zwróć uwagę na to, że to my ponosimy odpowiedzialność za materiały, które publikujemy w sieci o innych, a także na to, że każdy z nas ma inną wrażliwość — jedna osoba nie ma nic przeciwko zamieszczaniu jej zdjęć na portalu społecznościowym, a druga nie będzie sobie tego życzyć bez zapytania ją o zgodę.

Ewaluacja

Czy uczestnicy i uczestniczki po przeprowadzonych zajęciach:

- rozumieją, jakie konsekwencje dla innych może mieć publikowanie informacji w Internecie?
- rozumieją, że nie wszystkie konsekwencje publikowania treści w sieci da się przewidzieć?
- potrafią wyjaśnić, czym jest autonomia informacyjna jednostki?
- wiedzą, jak należy się zachowywać w sieci, by respektować autonomię informacyjną innych osób?
- rozumieją własną odpowiedzialnością za publikowanie informacji o innych?

Opcje dodatkowe

Ćwiczenie 2 możesz rozwinąć. Podziel uczestników i uczestniczki na grupy 4 grupy. Korzystając z listy zachowań z materiału pomocniczego, poproś grupy o wypisanie konsekwencji dla 3 wybranych zachowań w podziale na skutki:

- subiektywne,
- obiektywne,
- krótkoterminowe,
- długoterminowe.

Poproś grupy o prezentację wyników swojej pracy.

MATERIAŁY

Materiał pomocniczy dla prowadzących „Autonomia informacyjna”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Zdecyduj, które z poniższych zachowań wyrażają poszanowanie dla autonomii informacyjnej innych osób:

- ☒ zapytanie o zgodę przed publikacją zdjęcia innej osoby;
- ☐ publikacja zdjęcia innej osoby i poinformowanie jej o tym;
- ☐ opisanie innej osoby na blogu, z wykorzystaniem jej imienia i nazwiska;
- ☐ opublikowanie w sieci kompromitującego zdjęcia swojego dziecka;
- ☒ opisanie zdarzenia z udziałem innej osoby w taki sposób, by uniemożliwić jej identyfikację (np. pominięcie cech charakterystycznych sytuacji, zmiana niektórych szczegółów).

SŁOWNICZEK

- **autonomia informacyjna**: ważny aspekt prywatności, prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu informacji na swój temat oraz do kontrolowania informacji dotyczących własnej osoby, którymi dysponują inni.
- **etyka**: namysł nad wartościami i moralnością (m. in. jej źródłami, racjonalnymi podstawami itp.). Jest czym innym niż sama moralność, którą można sprowadzić do wskazań takich jak "nie kłam", "nie rób drugiemu, co tobie niemiłe". Etyka poddaje te proste zasady w wątpliwość, sprawdza, czy są słuszne i uniwersalne.
- **media społecznościowe**: różnorodne narzędzia umożliwiające użytkownikom internetu rozbudowaną interakcję. W zależności od charakteru tej interakcji wyróżniamy wśród nich fora, czaty, blogi, portale społecznościowe, społeczności gier sieciowych, serwisy crowdfundingowe i wiele innych.
- **prywatność**: sfera życia człowieka, w którą nie należy wkraczać bez pozwolenia. Ma ona swój aspekt cielesny, terytorialny, informacyjny i komunikacyjny. Prywatność jest chroniona przez prawo (m.in. przez Konstytucję RP i akty prawa międzynarodowego). Ograniczenie prawa do prywatności możliwe jest tylko w określonych sytuacjach (na przykład ze względu na bezpieczeństwo publiczne czy ochronę zdrowia).

CZYTELNIA

- Maria Cywińska, „Mamusiu, załóż mi konto na Facebooku!”, Gazeta Wyborcza [dostęp: 23.06.2013]: http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,114377,10730136,Mamusiu_zaloz_mi_konto_na_Facebooku.html.
- Barbara Gubernat, „Całe życie na Facebooku – profile dzieci na portalach społecznościowych”, Fundacja Panoptikon [dostęp: 23.06.2013]: <http://www.panoptikon.org/wiadomosc/cale-zycie-na-facebooku-profile-dzieci-na-portalach-spolesznosciowych>.
- Krzysztof Majak, „Troll Parenting, czyli rodzice wyśmiewają własne dzieci w internecie”, Na temat [dostęp: 23.06.2013]: <http://natemat.pl/60525,troll-parenting-czyli-rodzice-wysmiewaja-wlasne-dzieci-w-internecie>.
- Izabela Żbikowska, „Internetowy lincz przez zdjęcie na FB. Opolanki oburzone”, Gazeta.pl [dostęp: 23.06.2013]: http://opole.gazeta.pl/opole/1,35114,12968868,Internetowy_lincz_przez_zdjecie_na_FB__Opolanki_oburzone.html.

- Marta Urzędowska, „**Walczyła ze swoim zdjęciem w sieci. Przegrała. Zabiła się**”, Gazeta Wyborcza [dostęp: 23.06.2013]: http://wyborcza.pl/1,75477,13022035,Walczyła_ze_swoim_zdjeciem_w_sieci__Przegrala__Zabila.html.
- Dominik Tomaszczuk, „**»Chytra baba« ofiarą internautów. Dlaczego? »To jak fa-la, a ona po prostu miała pecha«**”, TOK FM [dostęp: 23.06.2013]: http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103085,13085238,_Chytra_baba__ofiara_internautow__Dlaczego__To_jak.html.

Tekst: Urszula Dobrzańska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Wojciech Budzisz, Małgorzata Szumańska, Michał "rysiek" Woźniak. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/jak-wplywasz-na-otoczenie-dzialajac-w-sieci/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu „Świadomie i bezpiecznie w świecie mediów i informacji”.

Podstawa programowa:

2012/IV/WOS/c4

2012/IV/WOS/c6

2012/IV/WOS/t6

2012/IV/WOS/c6/roz

2012/IV/WOS/t2/roz

2012/IV/ETYKA/c2

2012/IV/ETYKA/t4

Nowa podstawa programowa:

Etyka, liceum i technikum

Treści nauczania

zna różne kryteria moralnego wartościowania i posługuje się nimi przy wyznaczaniu moralnej wartości czynów. wykorzystuje pojęcia dyskursu etycznego do analizowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów, spektakli teatralnych, gier komputerowych.

wyjaśnia, dlaczego człowiekowi należy okazywać szacunek; kształtuje postawę szacunku wobec każdego człowieka.

podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych.

identyfikuje i analizuje wybrane problemy moralne związane z postępem naukowo-technicznym (np. problem ochrony prywatności, ochrony praw autorskich, cyberprzemocy, rozwój sztucznej inteligencji, transhumanizm).